

БАСТАУЫШ МЕКТЕП БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ БІЛІМ САПАСЫН ПӘНДЕРДІ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ НЕГІЗİNДЕ АРТТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Суйндикова Н.Т

*Е.А.Бөкетов атамдағы Қарағанды университетінің магистранты,
Қарағанды, Қазақстан*

Ишанов П.З.

*п.э.к., PhD докторы, профессор)
ishanov65@mail.ru*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15078528>

Аннотация. Мақалада авторлар жаңартылған бағдарлама аясында интеграциялық байланысты жүзеге асыру мәселесі оқыту әдістерін жетілдіру циклінің негізгі мәселелерінің бірі болып табылатындығына назар аударып, бастауыш мектепте пәндерді оқытуда интеграциялық байланысты жүзеге асыру үшін мұғалім бірқатар педагогикалық шарттарды сақтау қажеттігі ғылыми-теориялық тұрғыдан негіздеген.

Кілт сөздері. Білім беру, білім сапасы, білім мазмұны, интеграция, интеграциялық тәсіл, педагогикалық шарттар, білім сапасын арттыру, мұғалім, оқушылар, бастауыш сынып.

Қазіргі таңда «білім сапасын арттыру» ұғымы көптеген салаларда, соның ішінде білім беруде маңызды мәселе болып табылады. Бұл заманауи технологиялардың көптеген елдерде білім берудің негізгі бағытына айналуына байланысты.

Педагогика ғылымындағы зерттеулерде, ғалымдар бастауыш сынып оқушыларын білім сапасын арттыруды мұғалімдер жоғары бағалайтын үш негізгі кезеңді анықталған; интеграция, жетілдіру және толықтыру. Біздің мысалымызда ол интеграция мәселесі. Интеграциялық тәсіл - бұл оқушылардың үлгерімі мен жетістіктерін жақсарту үшін күрделі ұғымдар мен дағдыларды қамтитын белгілі бір пәндік салада дұрыс қолдану.

Бүгінгі таңда осы саладағы бірқатар түрлі тәсілдер мен бағыттар белгіленді: интеграциялық байланыстарды іздеу арқылы интеграция; әртүрлі оқу пәндерінде ұқсас тақырыптарды бір мезгілде өткізу қағидаты бойынша тақырыптық жоспарлау; әртүрлі пәндерден ақпаратты біріктіретін жаңа оқу курстарын әзірлеу. Мұның бәрі интеграция мәселесінің ерекше өзектілігін көрсетеді.

Осы орайда, Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында: «Білім берудің жаңа әдіснамасын, тұлғалық-іс-әрекеттік, құзыреттілік тәсілдерді және олардың интеграцияланатын

инновациялық STEM-тәсілін іске асыру мектеп білімінің мазмұндық-әдістемелік негіздерін трансформациялауды көздейді» делінген [1].

Пәндерді интеграциялау құралдарын мұғалімдерге де, білім алушыларға да өздерінің тиісті пәндерін үйренуге көмектескен кезде әртүрлі тәсілдермен қолдануға болады. Интеграцияға негізделген оқыту процесі әр түрлі қызықты тәсілдерді ұсынады, олар оқыту бейнелерін, ынталандыруды, деректерді сақтауды, дерекқорды пайдалануды қамтиды яғни бұл педагогикалық процесін неғұрлым толық және мағыналы етеді. Сондай-ақ, мұғалімдерге оқушылардың белсенді оқуына әкелетін тиімді, шығармашылық және қызықты тәсілдерді қолдана отырып, сабақ жоспарларын жасауға көмектеседі.

Білім беруді интеграциялау идеясы өзін үнемі талап етеді және мұғалімдерді оны жүзеге асырудың тиімді жолдарын іздеуге мәжбүр етеді. Мектептегі оқытудың пәндік жүйесі оқушыларды әртүрлі салалардан білімді саралап меңгеруге бағыттайды. Осыған байланысты әдістеме арқылы білім алу жолдарын көрсету маңызды. Бұл білім алушыларға өмірде қажетті біліммен өз бетінше жұмыс істеуге және проблемалық жағдайды шешу үшін оқу материалының мазмұнын тұтас шоғырландыруға мүмкіндік береді.

Педагогикадағы жүйелік тәсіл мектеп білімін жүйенің заңдарына сәйкес жұмыс істейтін ашық жүйе ретінде қарастыруды қамтамасыз етеді. Білімді интеграциялау білім беру мазмұнының ұтқырлығы мен вариативтілігінің бір жолы болуы мүмкін. Интеграцияланған оқытуды ұйымдастырған кезде баланың жеке басының эмоционалды дамуына және оның шығармашылық ойлауын қалыптастыруға ықпал ететін әдебиет, музыка, кескіндеме сияқты әртүрлі білімдерді тарта отырып, әлемді оның барлық алуан түрлілігімен көрсетуге мүмкіндік бар. Кіріктірілген сабақтың әдістемесі мұғалім мен оқушының іс-әрекетін пәндік қатынастар деңгейінде қамтамасыз етеді, нәтижесінде білім беру процесіне қатысушылардың бірлескен шығармашылығы мен өзін-өзі дамыту мүмкіндіктері туындайды.

Интеграциялық байланыстар негізінде оқу процесін қайта құру оның тиімділігіне әсер етеді: білім жүйелілік қасиеттерін алады, дағдылар жалпыланған, жан-жақты болады, оқушылардың танымдық мүдделерінің дүниетанымдық бағыты күшейеді, олардың сенімі тиімді қалыптасады және тұлғаның жан-жақты дамуына қол жеткізіледі.

Жаңартылған бағдарлама аясында интеграциялық байланысты жүзеге асыру мәселесі оқыту әдістерін жетілдіру циклінің негізгі мәселелерінің бірі болып табылады. Оқытудың заманауи әдістері интеграциялық байланысты құруда

инновациялық тәсілге ие болуы керек, бұл әртүрлі мамандықтағы мұғалімдердің өзара әрекеттесуін талап ететін әдістемені жасауға итермелейді. Осының арқасында оқушылармен жұмыс деңгейі, оқу бағдарламасының сапасы, сондай-ақ, мұғалімдердің дайындық деңгейі мен біліктілігі артады [2].

Баршамызға белгілі болғандай, оқыту – екі жақты процесс. Оқушылардың жан-жақты дамуы үшін оқу бағдарламасын үнемі жаңартып отырып, білім сапасын арттыру мақсатында оқушылардың назарын аударудың жаңа формалары мен әдістерін іздеу қажет.

Зерттеу барысында біз, білім сапасы – мектеп табысының маңызды көрсеткіші және мектепшілік басқару жүйесі қызметінің маңызды, жүйе құраушы міндеті мен бағыты болып табылады деп нақтыладық.

Ал білім беру сапасын – оқушылардың, қоғамның және білім алуға тапсырыс берушілердің қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын білім беру нәтижелерінің маңызды қасиеттері мен сипаттамаларының жиынтығы болып табылады деп ғылыми-теориялық тұрғыдан нақтыладық.

Әрине, мұғалім мен оқушының жұмысы тең емес. Мұғалім оқушыларға білім береді, мазмұнның жеке бөліктері арасында логикалық байланыс орнатады, жаңа білім алу үшін осы байланыстарды қолданудың өнімділігін көрсетеді. Оқушы бұл білімді игереді, танымның жеке тәжірибесін алады, алған білімі негізінде өз бетінше дағдыларды қалыптастыруға үйренеді. Оқушылардың таным процесі мұғалімнің басшылығымен жүреді, бұл олардың қызмет түрлерінің айырмашылығын тағы бір рет көрсетеді.

Алайда, білімге деген қажеттілікті қанағаттандыру және танымдық белсенділікті арттыру үшін мұғалімдер әр түрлі әдістерді қолдана отырып, оқушылармен үнемі қарым-қатынас жасауы керек: сауалнама, сұхбат, сауалнама. Ойындар мен оқытудың дамушы түрлерін қолдану жоғары өнімділікпен ерекшеленді. Оқу-танымдық іс-әрекеттің барлық деңгейлерінен бір уақытта өтетін, олардың алдына қойылған танымдық міндеттерді шешуде оқушылардың дербестігі мен шығармашылық көзқарасының көрінісі көтермеленеді: модельдік тапсырманы орындаудан бастап ішінара іздестіру, сондай-ақ зерттеу қызметіне дейін [3].

Мұғалім оқушының жұмысын жоспарлады, қосымша нұсқауларсыз тапсырмаларды орындауды және мұғалімнің тікелей көмегін жүзеге асыруы керек. Сонымен қатар, соңғылардың рөлін тек ұйымдастырушылық және функционалды байланысты бақылау қызметінің призмасы арқылы байқауға болады.

Педагогикалық практика көрсеткендей, кез-келген пән сияқты, көптеген мұғалімдер де оқытудың тиімділігін төмендететін кедергілерге тап болады. Интеграциялық байланысты құрудағы негізгі кедергілердің қатарына мыналар жатады:

- оқу пәндеріндегі терминологиялық негіздердің айырмашылығы;
- оқушылардың қалыптасқан біліктері мен дағдыларын дұрыс бағаламау, осындай бағалау өлшемдерінің анық еместігі;
- аралас пәндерден ұғымдарды жергілікті анықтамалармен ығыстыру.

Белгіленген кедергілерді жеңу үшін әр пәннің терминологиялық негізін зерттеу, барлық пәндердегі стандартты бағалау жүйесін ұстану, концептуалды аппаратқа және байланысты пәндерден білімге объективті қарау, олардың оқушыларға маңыздылығын көрсету қажет [4].

Демек, бастауыш мектепте пәндерді оқытуда интеграциялық байланысты жүзеге асыру үшін мұғалім бірқатар педагогикалық шарттарды сақтау қажет деп есептейміз:

1. Оқу жоспарлары мен бағдарламаларын, оқулықтар мен әдістемелік құралдарды үйлестіру;
2. Оқушылардың білім беру процесінің сапасын арттыру үшін қажетті ақпаратты бір пәннен екінші пәнге көшіру бойынша әзірленген және тәжірибеде тексерілген әдістемені пайдалану;
3. Интеграциялық байланысты меңгеруде оқушылардың біліктері мен дағдыларын бақылау тексеруінің тиімді тәсілдерін қолдану.

Оқушының оқу іс-әрекетінде интеграциялық байланысты пайдалану бойынша оқыту әдістемесі үш деңгейге бөлінеді [4].

- бірінші деңгейде оқушылар жаратылыстану пәндерінде алған білімдерін қолдануға дағдыланады;

- екінші деңгей аралас пәндерден оқушының жеке нақты және теориялық білімдерін өз бетінше жаңғыртуды; оқушылардың басқа пән бойынша курста алған білімдерін пайдалануын бақылауды; басқа пәннен оқылған құбылыстарды түсіндіру мақсатында бір пәнді оқу барысында алған білімдерін өз бетінше тартуды қамтиды. Екінші деңгей оқушылардың интеграциялық қарым-қатынасты зерттеу дәрежесін және интеграциялық коммуникация жүйесінде жинақталған білімді өз бетінше түсіндіру мүмкіндігін көрсетеді, бұл алынған білімнің зерттелу деңгейіне қанағаттанудың ең жоғары деңгейін растайды.

- үшінші деңгей бірнеше ішкі қадамдарды қамтиды: - мұғалімнің сабақ барысында оқытылатын тақырыптарда көрініс табатын диалектиканың жалпы заңдарын түсіндіруі; - оқытушының әлемнің жалпы көрінісіндегі зерттелетін құбылыстардың орнын түсіндіруі; - оқушылардың осы пән сабақтарында оқытылатын құбылыстарды түсіндіруде диалектиканың жалпы заңдарын жаңғырту.

Жалпы, Осылайша, бастауыш мектеп білім алушыларының білім сапасын арттыруда, интеграциялық байланысты қолдану педагогикалық процеске сапалы әсер етеді, себебі интеграциялық байланысты пайдалану: жүйелі және ассоциативті ойлауды дамытады; пән бойынша білімді практикаға бағытталған білім жүйесіне біріктіреді; жағдайларды шешу жолдарының өзгермелілігін көрсетеді; ситуациялық тәжірибені жинақтауға ықпал етеді; пән имиджін және оқушылар арасындағы қызығушылықты арттырады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы. // Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы.
2. Зверев, И. Д. Межпредметные связи в современной школе / И. Д. Зверев, В. Н. Максимова. 2-е изд. - М.: Педагогика. - 2010.
3. Захарова, И. Г. Информационные технологии в образовании / И. Г. Захарова. - М.: Академия, 2010.
4. Conceptual Framework: Preparing the Future-Ready Educator. Official website of Department of Education at Davidson College. Retrieved in February 2012.